

Inovace studia molekulární a buněčné biologie reg. č. CZ.1.07/2.2.00/07.0354

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Investice do rozvoje vzdělávání

ZTOX / Základy Toxikologie

ce do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Investice do rozvoje vzdělávání

Absorpce, Distribuce a Eliminace toxických činitelů AD(M)E Toxikokinetika

Radim Vrzal

ce do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Investice do rozvoje vzdělávání

Seznámení s:

- způsoby absorpce toxických nox
- procesy eliminace škodlivin
- časovou závislostí koncentrace toxických látek v těle a jejím matematickým zpracováním

ce do rozvoje vzdělávání

Aktivní transport, difuze, Distribuční objem, renální eliminace, enterohepatální oběh, AUC

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

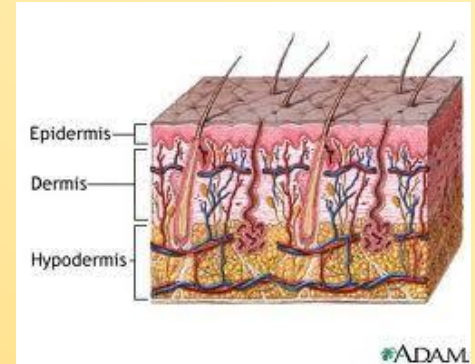

Úvod

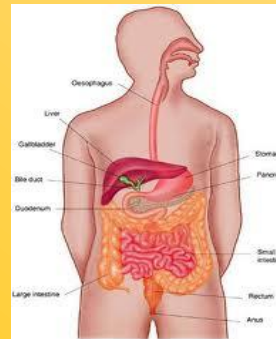
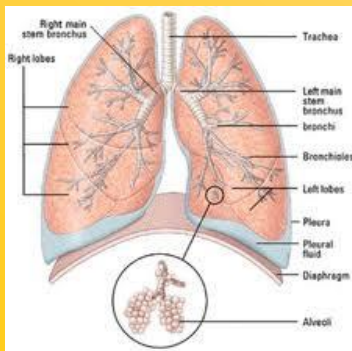
Expozice škodlivině (toxikantu) $\neq$ toxická odpověď

Lidské tělo = obranné mechanismy a membránové bariéry

Kůže – největší orgán těla = fyzická bariéra pro absorpci

Plíce, GIT – méně odporu vůči absorpci než kůže

Plíce >> GIT >> Kůže

- důvod – tloušťka membrán a prokrvení
- vstup závisí na množství škodliviny a saturaci transportních procesů.

Investice do rozvoje vzdělávání

evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Úvod II.

Fyzikálně-chemické parametry sloučeniny určující absorbovatelnost

- molekulová hmotnost (M_w)
- ionizace (pK_a) - pH gradient přes membránu
- rozdělovací koeficient (voda/oktanol; $\log P$)

Po absorpci - 2 způsoby pohybu škodliviny

- krví
- difuzí na krátké vzdálenosti

Dispozice – současné účinky distribuce a eliminace následující po absorpci

Odlišení škodlivin mezi sebou – difúzní charakteristiky (schopnost přestupu buněčnou membránou) → mechanismy přestupu !!!

Úvod III.

- Kvantifikace pohybu nebo transportu z jednoho kompartmentu do druhého
- **Farmako-/ Toxikokinetika** – kvantifikace časové závislosti škodliviny v organismu během procesů absorpce, distribuce a eliminace → **JAK se tělo vypořádá se škodlivinou** (vyjádřeno v koncentracích) v rozdílných časových bodech – parametry: distribuční objem a clearance
- **Farmako- / Toxikodynamika** – studium biochemických a fyziologických účinků léčiv a škodlivin a určuje mechanismus účinku

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Investice do rozvoje vzdělávání

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Buněčné Membrány

Lipidové dvojvrstvy
– šířka 75 Å

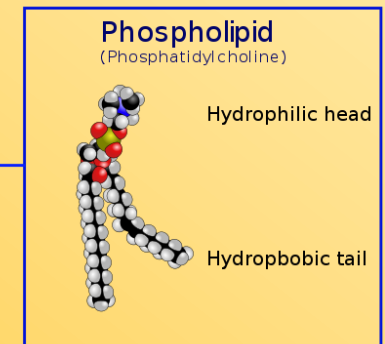
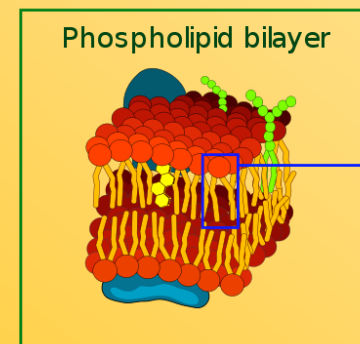
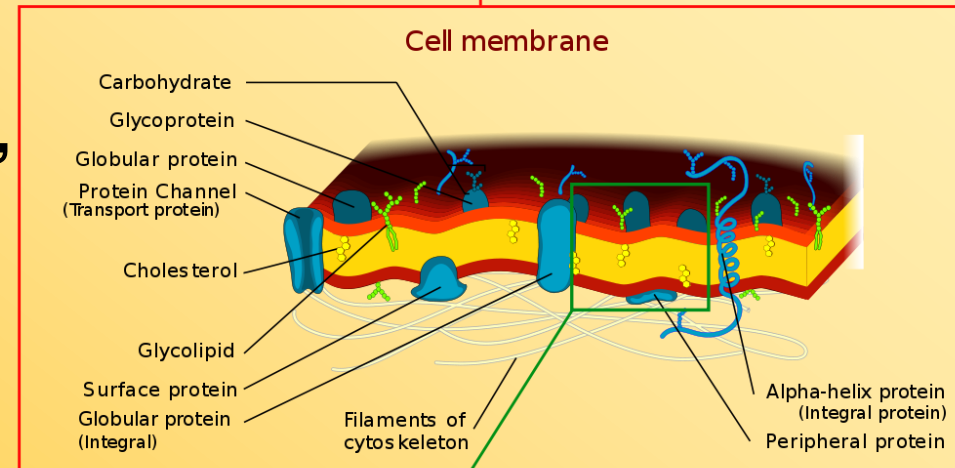
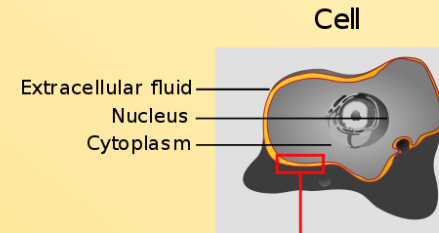
Poměr lipidy proteiny se liší
- 5:1 pro myelin
- 1:5 mitochondrie

Typy lipidů – fosfolipidy, cholesterol

**Nenasycené FA –
tekutost membrány**

**Proteiny – receptory,
kanály**

**Amfipatická podstata =
bariéra pro ionizovatelné
sloučeniny**

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

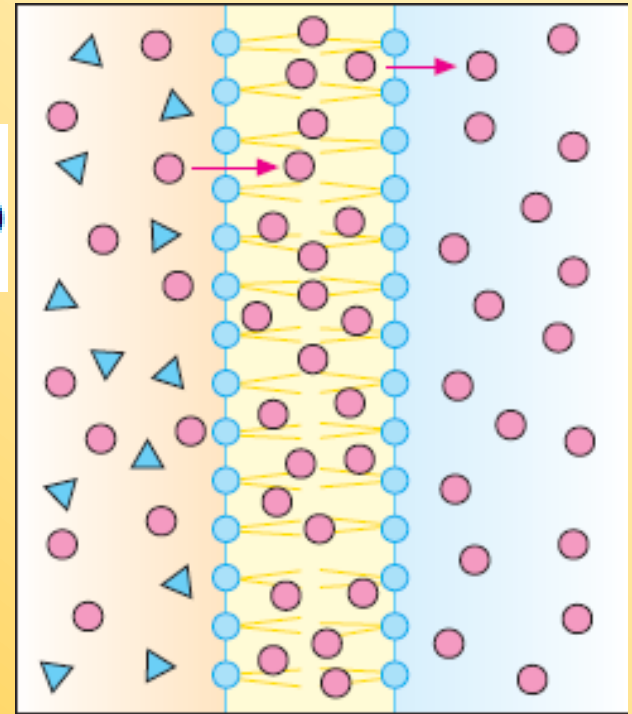
Pasivní difuze

Přestup dle koncentračního gradientu = hnací síla

- Rozpustnost v membráně (P_c), pH
- Ionty obaleny hydratačním obalem → příliš velké, speciální transport

1. Fickův zákon:

$$\text{Rate of diffusion} = \frac{D \times S_a \times P_c}{d} (C_H - C_L)$$

D – difuzní koeficient

S_a – plocha oblasti membrány

P_c – rozdělovací koeficient

d – tloušťka membrány

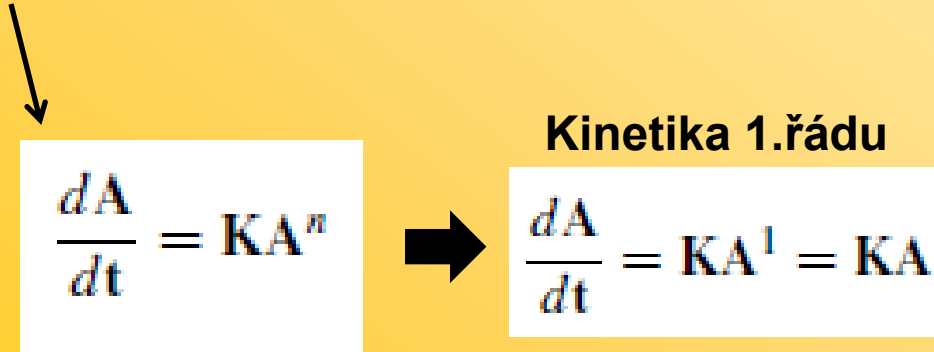
C_H, C_L – koncentrace na obou stranách (větší, menší)

$D \times P_c / d$ – koeficient propustnosti –
jednotka rychlosti

Pasivní difuze II.

- **D** – závislá na Mw, rozpustnosti v membráně, a konformaci molekuly
- **P_c** – relativní rozpustnost ve vodě a tuku – odráží schopnost přestupovat z vodného prostředí přes lipidovou dvojvrstvu
- **Hnací síla = rozdíl koncentrací** – kinetika 1.řádu – závisí na rychlostní konstantě a gradientu koncentrace – nejdůležitější faktor určující rychlost přestupu

Rychlost pohybu škodliviny A = změna množství (koncentrace) (dA) za jednotku času (dt)

$$\frac{dA}{dt} = KA^n$$

Kinetika 1.řádu

$$\frac{dA}{dt} = KA^1 = KA$$

Pasivní difuze III.

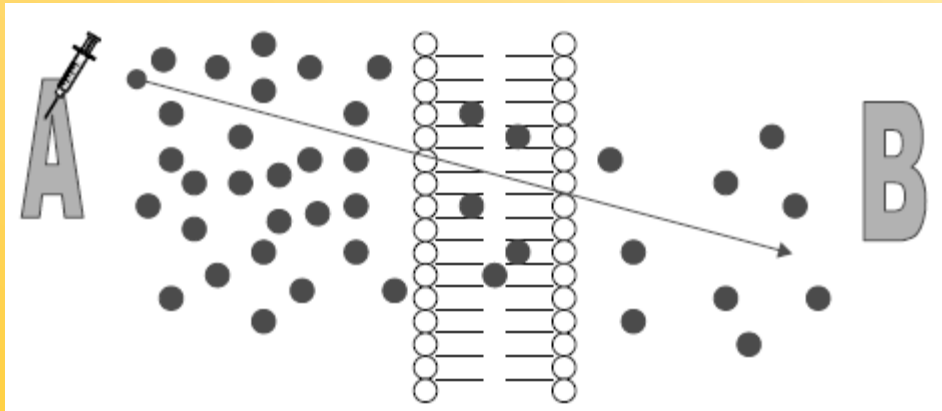
$$\frac{dA}{dt} = \frac{D \cdot S_a \cdot P_c (A_1 - A_2)}{d}$$

$$\frac{dA}{dt} = \left(\frac{D \cdot S_a \cdot P_c}{d} \right) A$$

= K

Místo rychlé eliminace, např. krev

K – rychlostní konstanta – představuje frakci, která je přenesena za jednotku času – nezávislá na dávce

$$K = \frac{0.693}{t_{0.5}}$$

t_{0.5} – čas potřebný k prostupu poloviny dávky

Investice do rozvoje vzdělávání

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

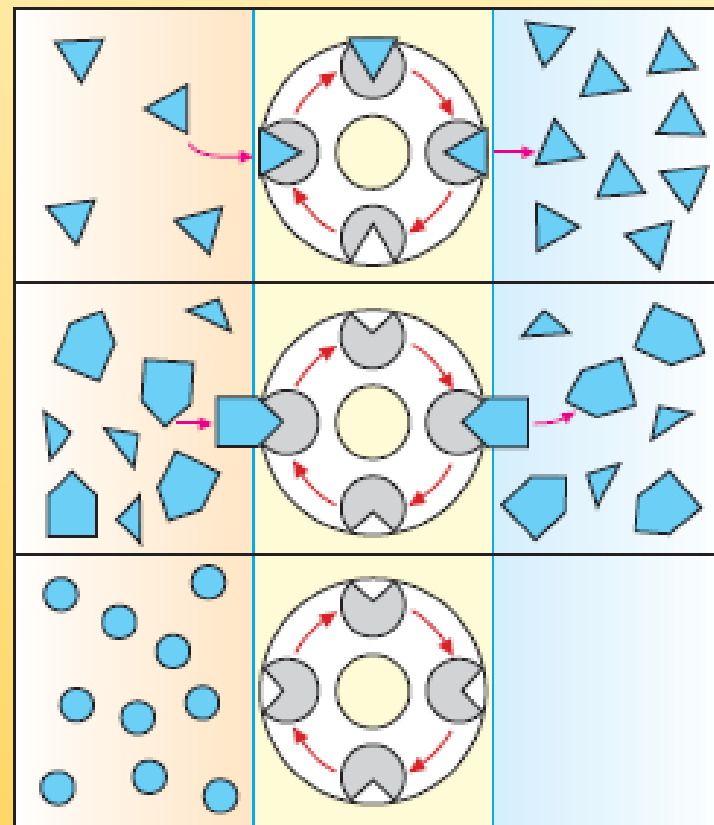
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Transport pomocí přenašečů

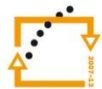
- Pro sloučeniny s nedostatkem rozpustnosti v lipidech
- Membránový protein – specifita, kompetitivní inhibice, saturace a kinetika dle modelu Michaelis-Mentenové
- Může dosáhnout i bodu za rovnovážným stavem

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Transport pomocí přenašečů II.

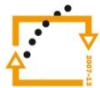
- Pasivně usnadněná difuze – dle koncentračního gradientu bez vstupu energie - např. glukosa do erytrocytů

- Aktivně usnadněná difuze (Aktivní transport) – transport proti koncentračnímu gradientu - často spojen s energií produkujícím enzymem (ATPasa) či transportem jiných molekul (Na^+ , Cl^-)

- nervové buňky, ledvinné tubuly, hepatocyty

- Podobnosti ve struktuře a následek pro transport :

- Phe vs Levodopa (Parkinson)
- Pyrimidiny vs. Fluorouracil (cytotoxické léčivo)

Transport pomocí přenašečů III.

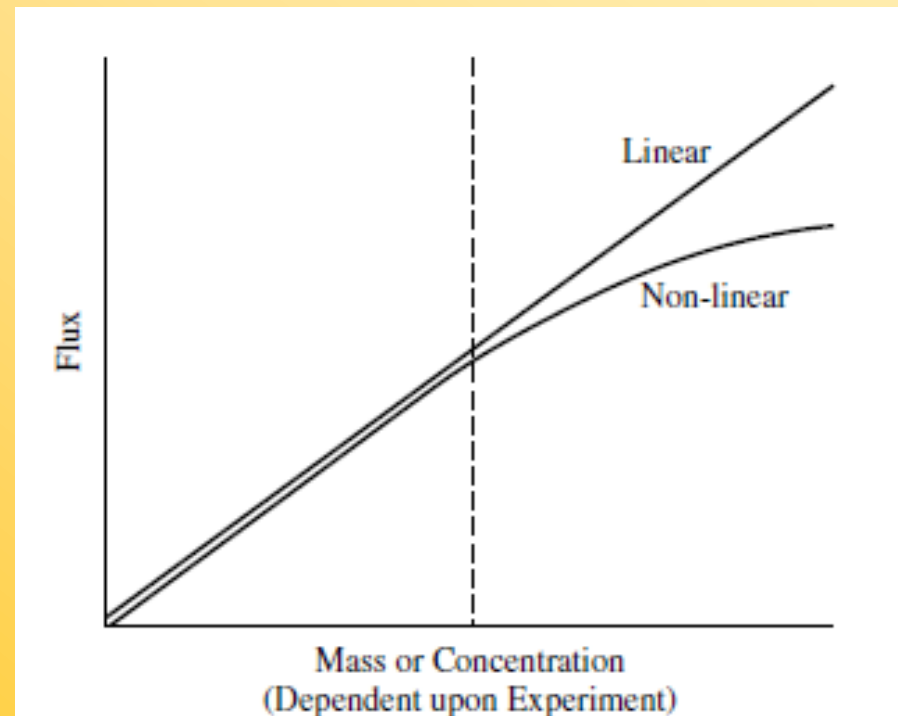
- Transport nezávisí na množství látky ale na kapacitě přenašeče → rychlost bude konstantní
- Kinetika nultého řádu:

$$\frac{dX}{dt} = KX^0 = K_0$$

K - jednotka
hmota/čas

Při saturaci je
rychlost konstantní.

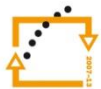
Při subsaturaci –
kinetika 1.řádu

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Fyzikálně-chemické vlastnosti relevantní pro difuzi I.

Stupeň ionizace - mnohá xenobiotika jsou slabé kyseliny či zásady → směs ionizované/neionizované formy

Stupeň ionizace udává pKa – pH při kterém je 50% látky ionizováno (fyzikálně-chemická charakteristika)

For weak acids : $pK_a - pH = \log(\text{Nonionized form} / \text{Ionized form})$

For weak bases : $pK_a - pH = \log(\text{Ionized form} / \text{Nonionized form})$

Henderson-Hasselbachova rovnice

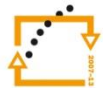
$\text{RCOOH} = \text{RCOO}^- + \text{H}^+$ - neionizovaná forma (žaludek) / ionizovaná forma (střevo)

$\text{RNH}_2 + \text{H}^+ = \text{RNH}_3^+$ - neionizovaná forma (střevo) / ionizovaná forma (žaludek)

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

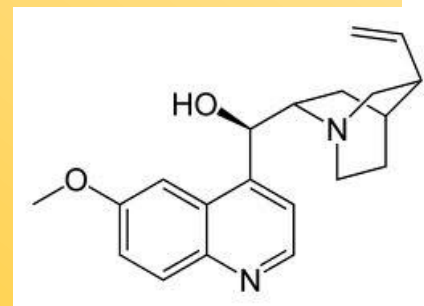
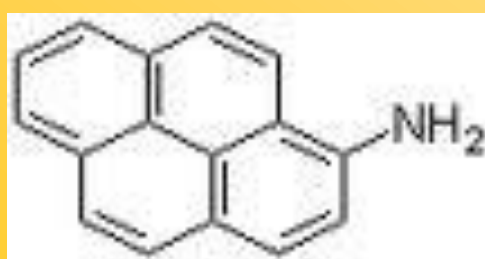
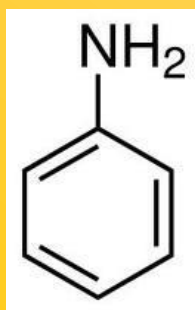
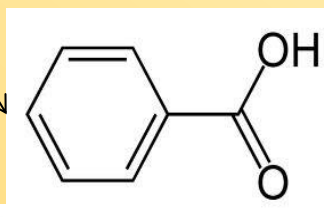
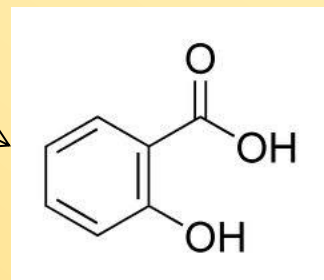
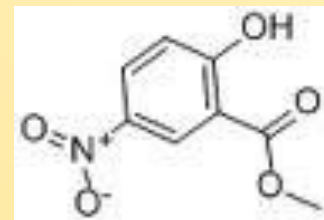
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Fyzikálně-chemické vlastnosti relevantní pro difuzi II.

Compound	pKa	3.6–4.3	4.7–5.0	7.0–7.2	7.8–8.0
<i>Acids</i>					
Nitrosalicylic	2.3	40	27	<02	<02
Salicylic	3.0	64	35	30	10
Benzoic	4.2	62	36	35	05
<i>Bases</i>					
Aniline	4.6	40	48	58	61
Aminopyrene	5.0	21	35	48	52
Quinine	8.4	09	11	41	54

Množství škodliviny absorbované při rozdílném pH (%)

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Fyzikálně-chemické vlastnosti relevantní pro difuzi III.

- **Rozdělovací koeficient** – míra schopnosti sloučeniny se rozdělit mezi dvě nemísitelné fáze
- **Fáze se skládají z vodné a organické (oktanol–nejlépe napodobuje fosfolipidy).**

$$P = \frac{V_w}{V_o} \left[\frac{(C_{wo} - C_w)}{C_w} \right]$$

V_w, V_o – objemy vodné/organické fáze

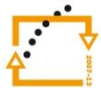
C_{wo}, C_w – koncentrace látky ve vodné fázi před a po třepání

Čím nižší $P \rightarrow$ tím vyšší rozpustnost ve vodě $\rightarrow$ horší přestup membránou a nižší dostupnost

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

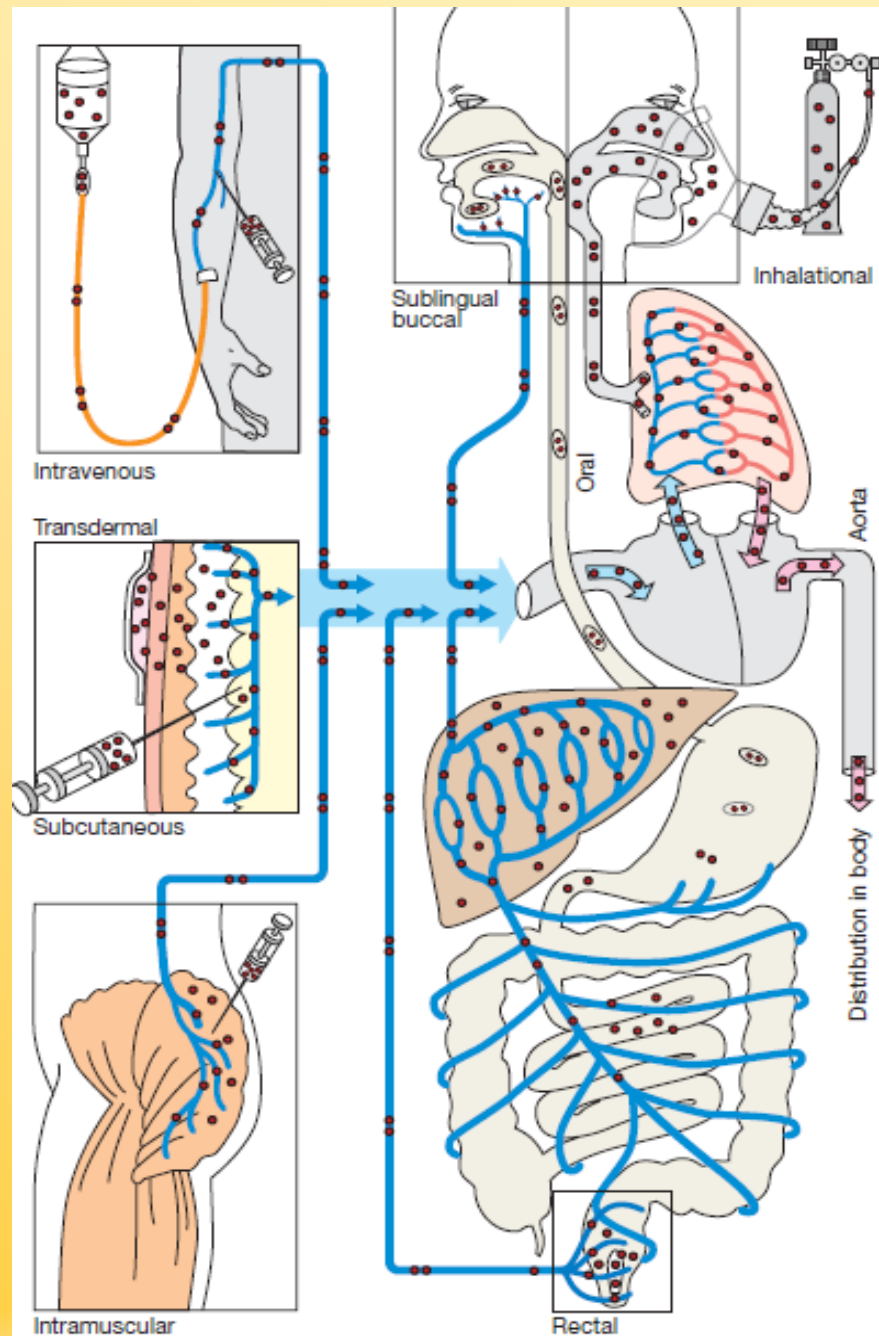
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Cesty vstupu

Primární cesty vstupu – GIT, kožní, respirační

Další možnosti – intraperitoneální, intramuskulární, subkutánní

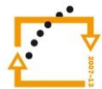
Potřeba obejít absorpční fázi – intravenosní (IV), intraarteriální

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

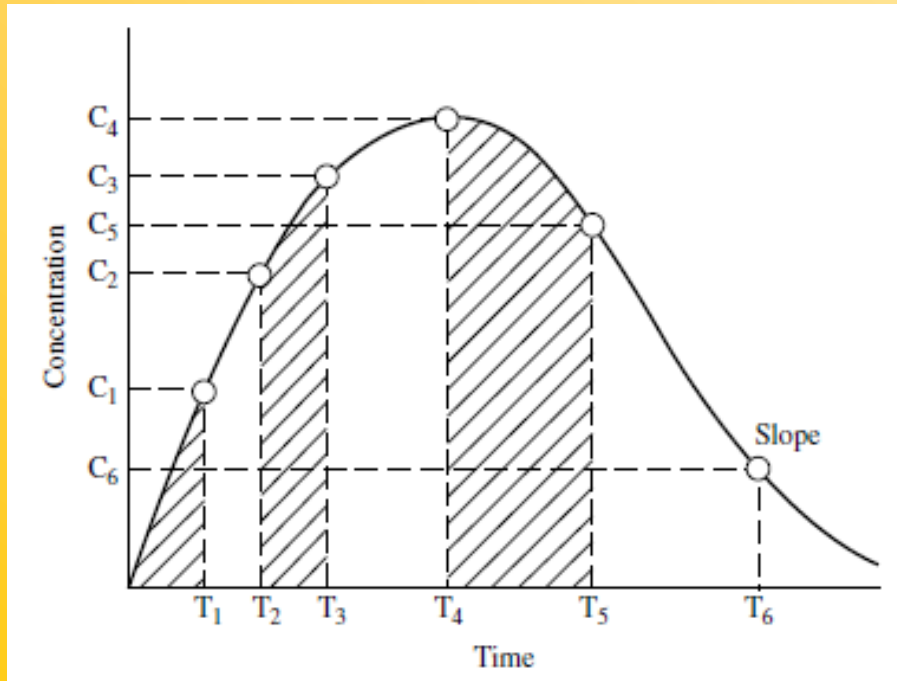
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Cesty vstupu II.

Rozsah absorpce - jak moc škodliviny penetruje membránami a dostane se do krve - určováno pro orální a kožní cestu vstupu

AUC – koncentračně časový profil (orální/kožní cesta vstupu) je porovnávána s intravenosní (IV) cestou vstupu

$$F = \frac{(AUC)_{route}}{(AUC)_{IV}}$$

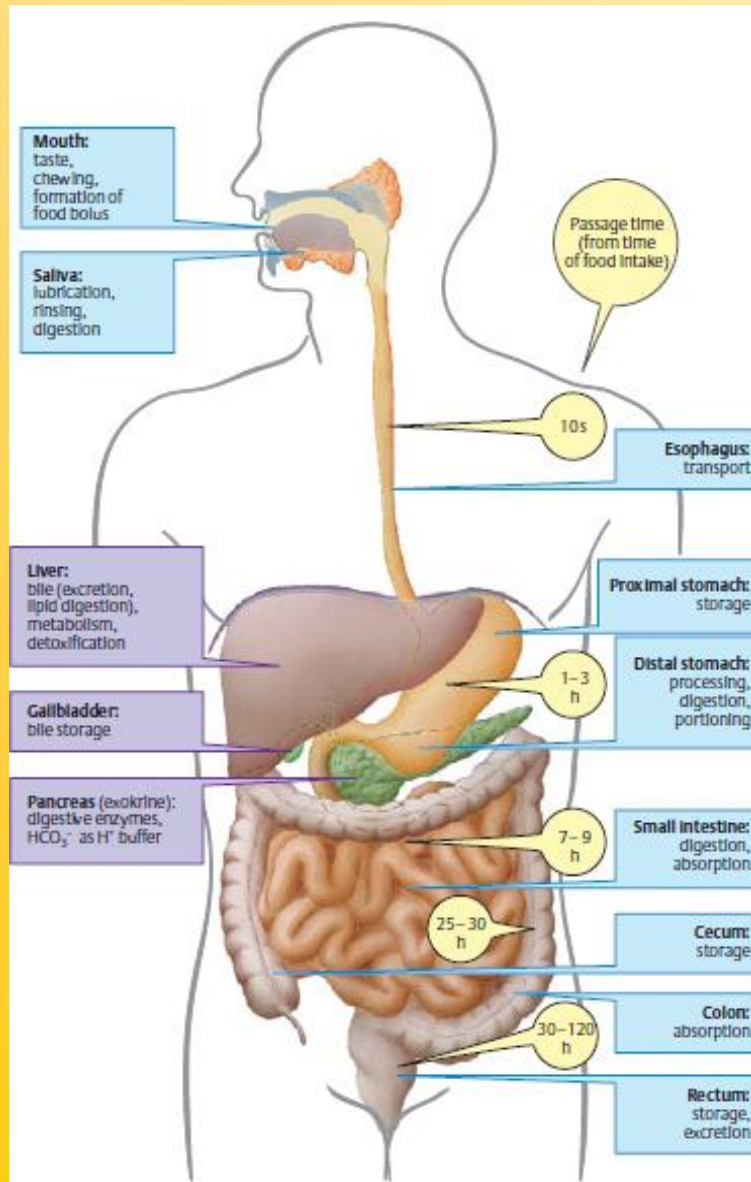
**F – biodostupnost -
Pro stejné dávky**

$$F = \frac{AUC_{route} \times Dose_{IV}}{AUC_{IV} \times Dose_{route}}$$

**F – biodostupnost –
rozdílné dávky**

Gastrointestinální absorpce

- Dutá trubice chráněná mukosou
- minimální resistence k prostupu škodlivin
- Většina absorpce v střevě (pH 6) a žaludku (pH 1-3)
- Sekrece ze slzných, slinných žláz, nosních cest může vstoupit do GIT skrz ústní dutinu
- Škodliviny se strukturálními podobnostmi endogenně potřebným látkám – zvýšený vstup (Co vs Fe; bromouracil vs pyrimidin)
- Biotransformace ovlivňuje biodostupnost

Investice do rozvoje vzdělávání

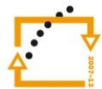
evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Gastrointestinální absorpce II.

Většina absorpce v střevě - **pasivní difuze**

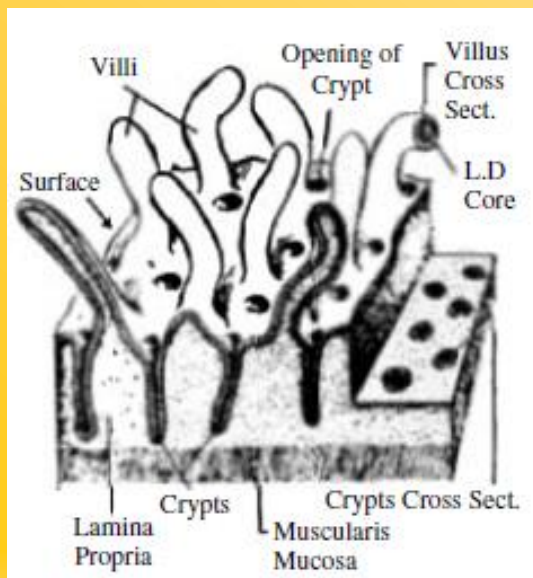
- **nutrienty** (Glu, AA, léky podobající se nutričním) – **aktivní transport**

Lipidům podobné substance (žlučové kyseliny) → **micely**

Silné base či kyseliny – nejsou absorbovány střevem (succinylcholin)

Velké částice (bakteriální částice, azo barviva) - **endocytosa**

Investice do rozvoje vzdělávání

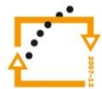

Motilita vs absorpce.
Zvýšený tok krve po jídle vs hypovolemie – např. propranolol

Enterohepatální cirkulace – reabsorpce škodliviny v tenkém střevě

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Dermální absorpce

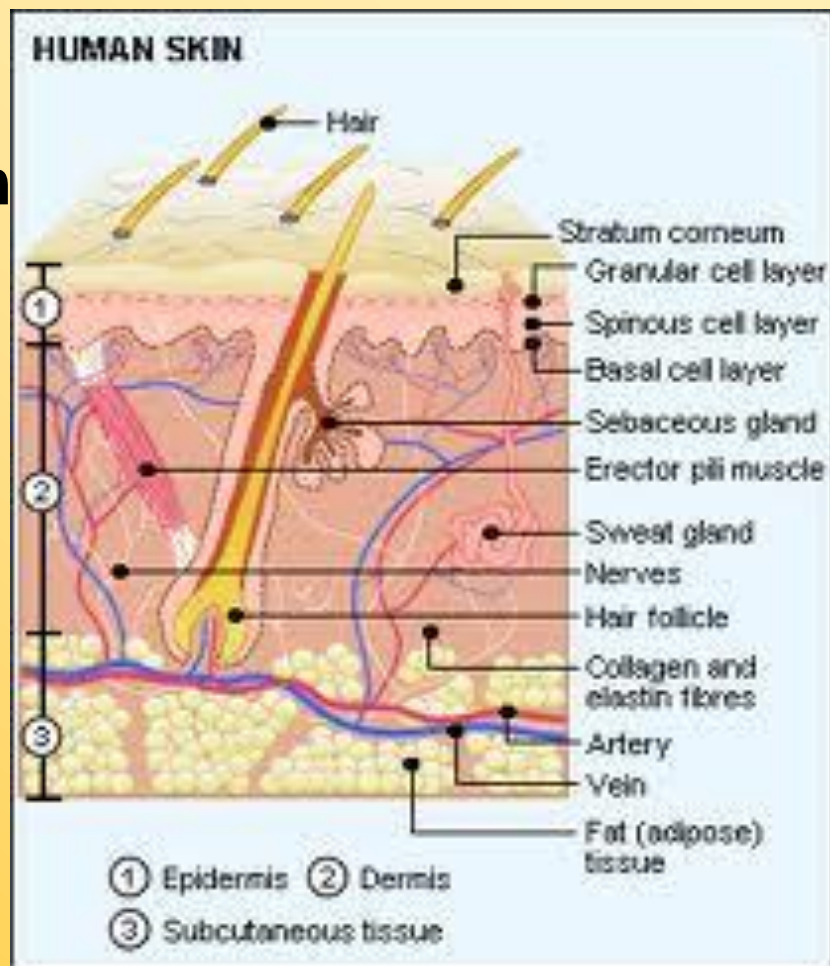
Kůže – 3 mm (3 vrstvy)

Epidermis – 0.1 – 0.8 mm
– maximum resistance;

Dermis

Hypodermis (Podkožní vrstva tuku)

Vnější vrstva – stratum corneum (SC) – 80% odporu k absorpci vodných roztoků

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Dermální absorpce II.

Proliferace a diferenciacie od vnitřku k vnějšku

Keratinizované buňky – hydrofilní

Kožní biotransformace – **epidermis** (2-6 % jater), **SC**

Metabolismus ovlivňuje absorpci – proléčiva (lipidové estery)

Additiva podáváná s léčivy či v kombinaci s pesticidy – mohou měnit SC - Surfaktanty, org.rozpouštědla – zrychlení absorpce – změna lipofility membrán

ether/acetone > DMSO > ethanol > water

Určení absorbce škodliviny - extrapolace z hlodavců není přípustná !!! (tloušťka, ochlupení, krevní zásobenění) - vhodnější model – prase

- In vitro a Ex vivo metody

- In vivo – „zlatý standard“ - ale.....etika, práva zvířat, cena

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Prostup plícemi

Plíce – chráněny anatomicky – nos, ústa, hrtan, průdušnice, průduška – redukce toxicit – zejména částic

Místo absorpce – membrána průdušinek

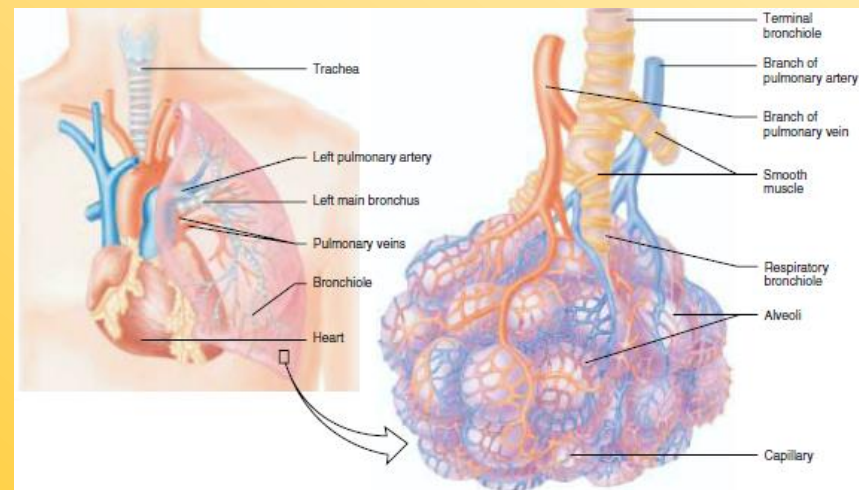
- tloušťka - 0.4-1.5 μm – basální membrána kapilárně endoteliálních buněk

- 100-200 μm kůže, cca 30 μm GIT

- povrch cca 50-krát větší než kůže

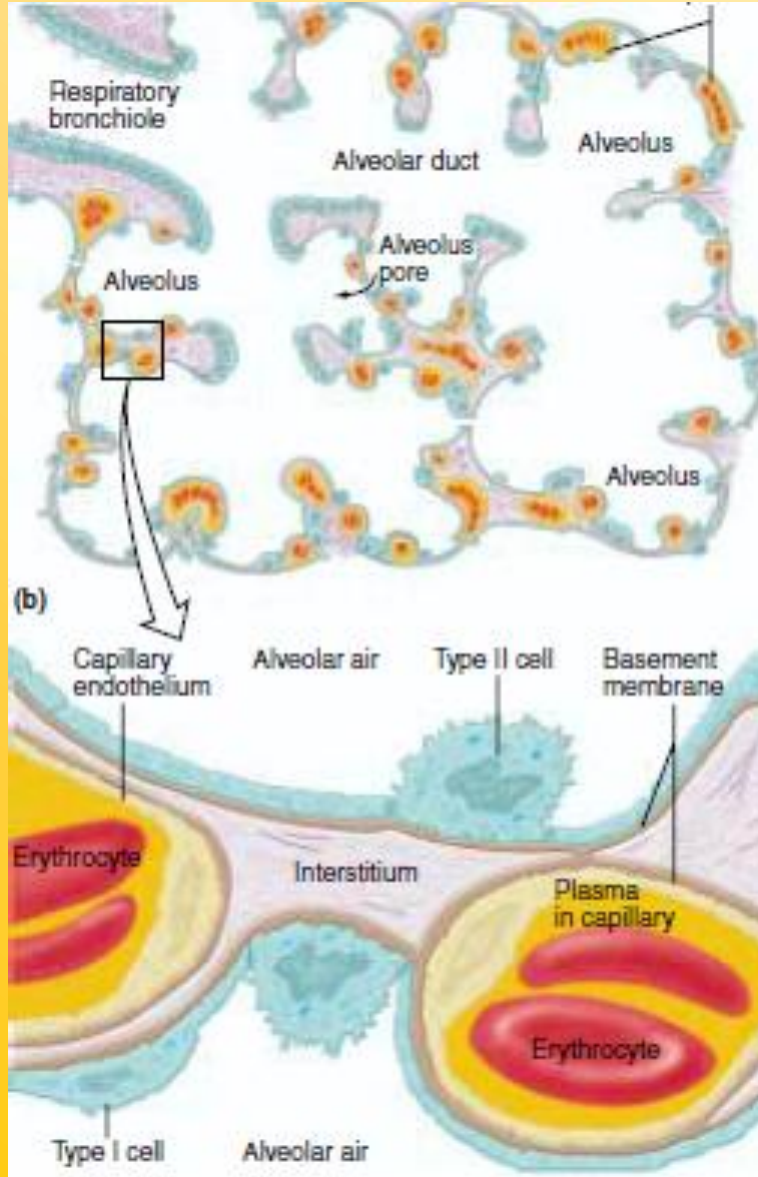
Plyny se musí rozpustit

→ dávky jsou míra parciálního tlaku

Prostup plícemi II.

Složení průdušinek

- pneumocyty typ I (40%)
- pneumocyty typ II (60%)
- Makrofágy (90% alveolárního prostoru)

- zbytek vzduchu v plicích i po maximálním výdechu = residuální objem

Prostup plícemi III.

„Vzdušné jedy“

- **Plyny** – zákony pro plyny, rozpustnost v krvi – snaha dosáhnout parciálního tlaku
- **Aerosoly** – pevné částice, zákony pro plyny neplatí

Inhalační anestetika

Agent	Coefficient
Methoxyflurane	13.0–15.0
Halothane	2.3–2.5
Isoflurane	1.4
NO	0.5

Koeficient rozpustnosti plynu v krvi – čím větší, tím větší rozpustnost v krvi

Rozpustný, vyžaduje delší čas pro dosažení parciálního tlaku; Detoxifikace zabere delší dobu

Prostup plícemi IV.

Aerosoly

- filtrovány skrz horní cesty dýchací – sliznice zachycuje částice, brání vstupu do plic a přesunuje je do jícnu a následně do GIT
- projdou jen menší než 10-20 μm ; částice menší než 0.5 μm se začínají podobat vlastnostmi plynům
- Vysoká účinnost – 100g v plicích uhelného prachu horníků Vs. 6000g inhalovaných za život
- Místo usazování částic závisí na – velikosti, hustotě, tvaru, stylu dýchání
- Usazování se děje – elektrostatická precipitace, sedimentace, difuze, zachycení

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Investice do rozvoje vzdělávání

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

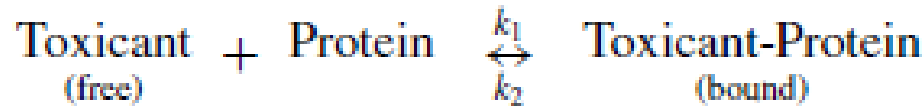
Distribuce

= Přesun látky z místa absorpce do cílové tkáně/celého organismu = reversibilní pohyb škodliviny mezi krví a tkáněmi

- Vlivy na distribuci:
  - promývání tkáně (perfuse) – mozek, játra vs tuková tkáň
  - vazba na proteiny
  - exkrece, biotransformace
- fyz.chemické parametry – pKa, rozpustnost v tucích, Mw
- z krve do tkání – většinou difuzí po gradientu
- **Akumulace v tkáních**, pro které je vysoká afinita – k dosažení efektu v místě účinku nutná vyšší koncentrace
- „**Výhoda**“ je-li látkou škodlivina (Tetracyklinová antibiotika – afinita pro místa s vysokým obsahem Ca^{2+} ; Pb – afinita pro kosti; Antimalarikum quinacrine se akumuluje v játrech; PCB – akumulace v tucích)

Limity distribuce

- **Anatomické bariéry** – mozkomíšní bariéra (BBB)
- **Vazba na protein** – snížení aktivní koncentrace

k_1, k_2 – asociace / disociace

Proteiny vážící xenobiotika:

albumin, α 1-acid glykoprotein, lipoproteiny (HDL, VLDL, LDL), globuliny

Množství navázané na protein = afinita, počet vazebných míst, koncentrace škodliviny

Vazba na protein nebrání dosažení místa účinku, jen snižuje rychlost s jakou je účinku dosaženo.

Vazba na proteiny - Kovalentní – uplatnění v případech karcinogenních metabolitů

- Nekovalentní – snažší disociace

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

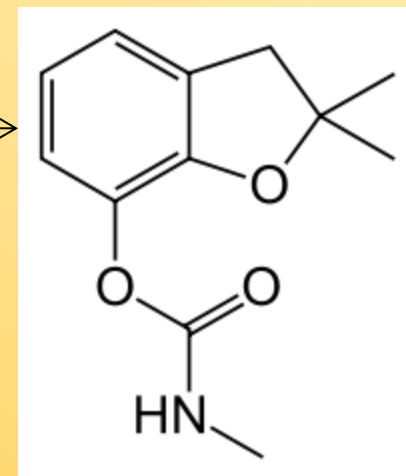
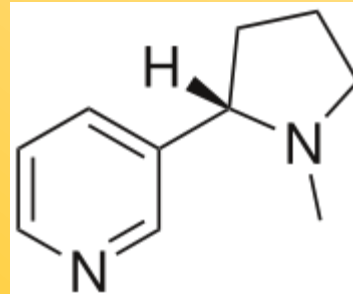
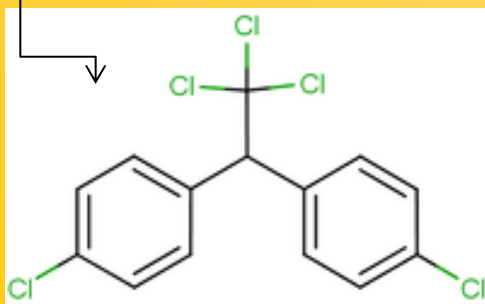
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Limity distribuce II.

Ionizovatelnost a rozpustnost v tucích ovlivňuje vazbu na proteiny.

Insecticide	Percent Bound	Percent Distribution of Bound Insecticide		
		Albumin	LDL	HDL
DDT	99.9	35	35	30
Dieldrin	99.9	12	50	38
Lindane	98.0	37	38	25
Parathion	98.7	67	21	12
Diazinon	96.6	55	31	14
Carbaryl	97.4	99	<1	<1
Carbofuran	73.6	97	1	2
Aldicarb	30.0	94	2	4
Nicotine	25.0	94	2	4

Investice do rozvoje vzdělávání

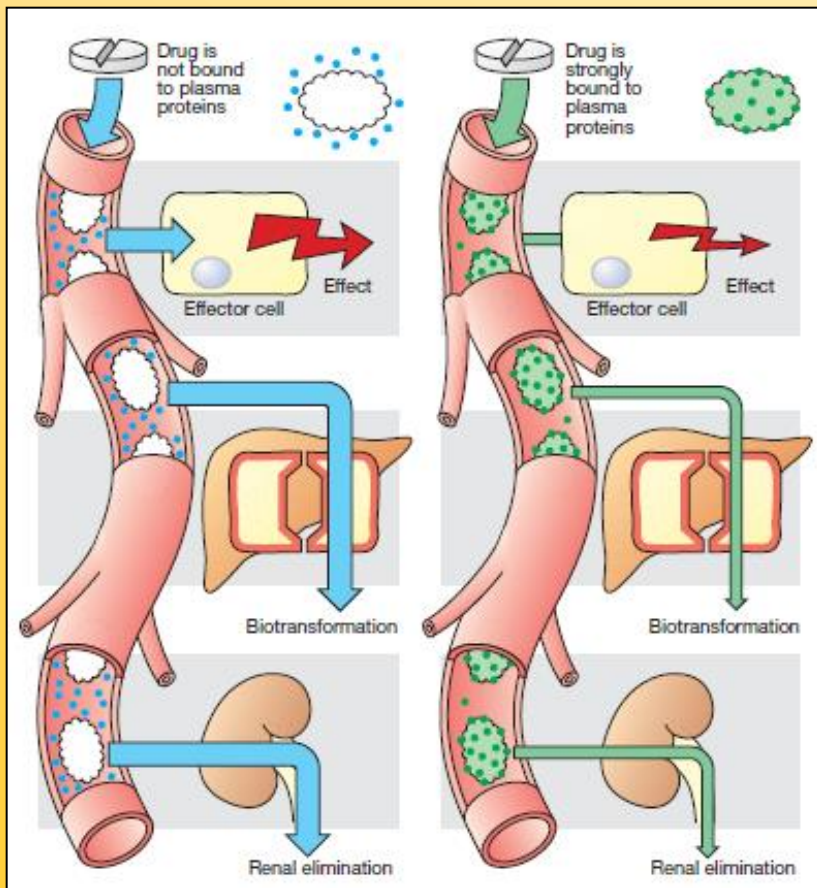
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

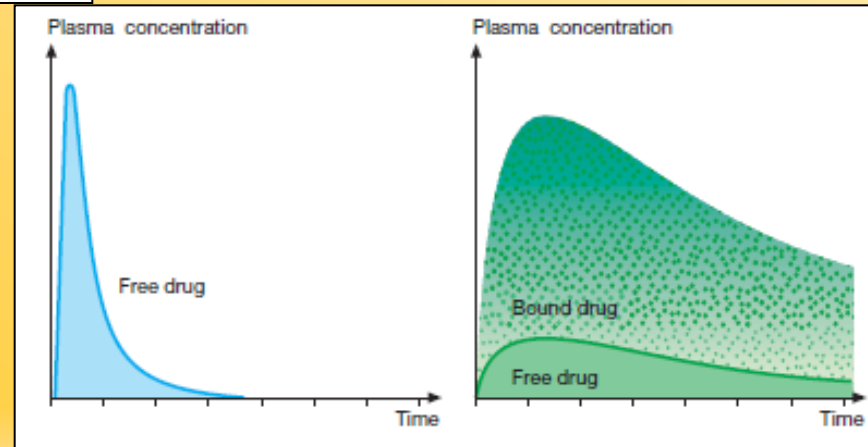
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Vazba na proteiny =
Delší eliminace →
delší účinek
škodliviny

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Matematika distribuce

Distribuční objem (V_d) – popisuje objem kapaliny potřebné k tomu, aby bylo dosaženo, při daném množství (A) škodliviny, stejné koncentrace (C_p) ve všech částech těla jako v plasmě

$$V_d = \frac{A}{C_p}$$

Malý V_d – vše v plasmě, difuze membránami je omezena

Velký V_d , větší i než teoretický objem kapalin v těle – rozpustné v lipidech, snadný prostup membránou (EtOH, DIAzepam), vazba na tkáňové proteiny

$$\begin{aligned} \text{Amount in body} &= \text{Amount in plasma} + \text{Amount outside plasma} \\ V_d \times C &= V_p \times C + V_{TW} \times C_{TW} \end{aligned}$$

$$V_d = V_p + V_{TW} \times \frac{C_{TW}}{C}$$

V_d – distribuční objem

V_p – objem plasmy

V_{TW} – domnělý objem tkáně

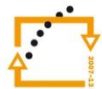
C_{TW} – koncentrace v tkáni

Frakce vázaná do tkáně

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Toxikokinetika

Rozšíření farmakokinetiky za použití vyšších koncentrací

Snaha odhadnout tkáňovou koncentraci v místě spojeném s toxickým účinkem

Po vstupu do těla: - změna lokalisace, koncentrace, chemické identity

- transport různými systémy, aktivace, eliminace, akumulace

Každý proces lze popsat rychlostní konstantou kinetiky 1.řádu !!!

Investice do rozvoje vzdělávání

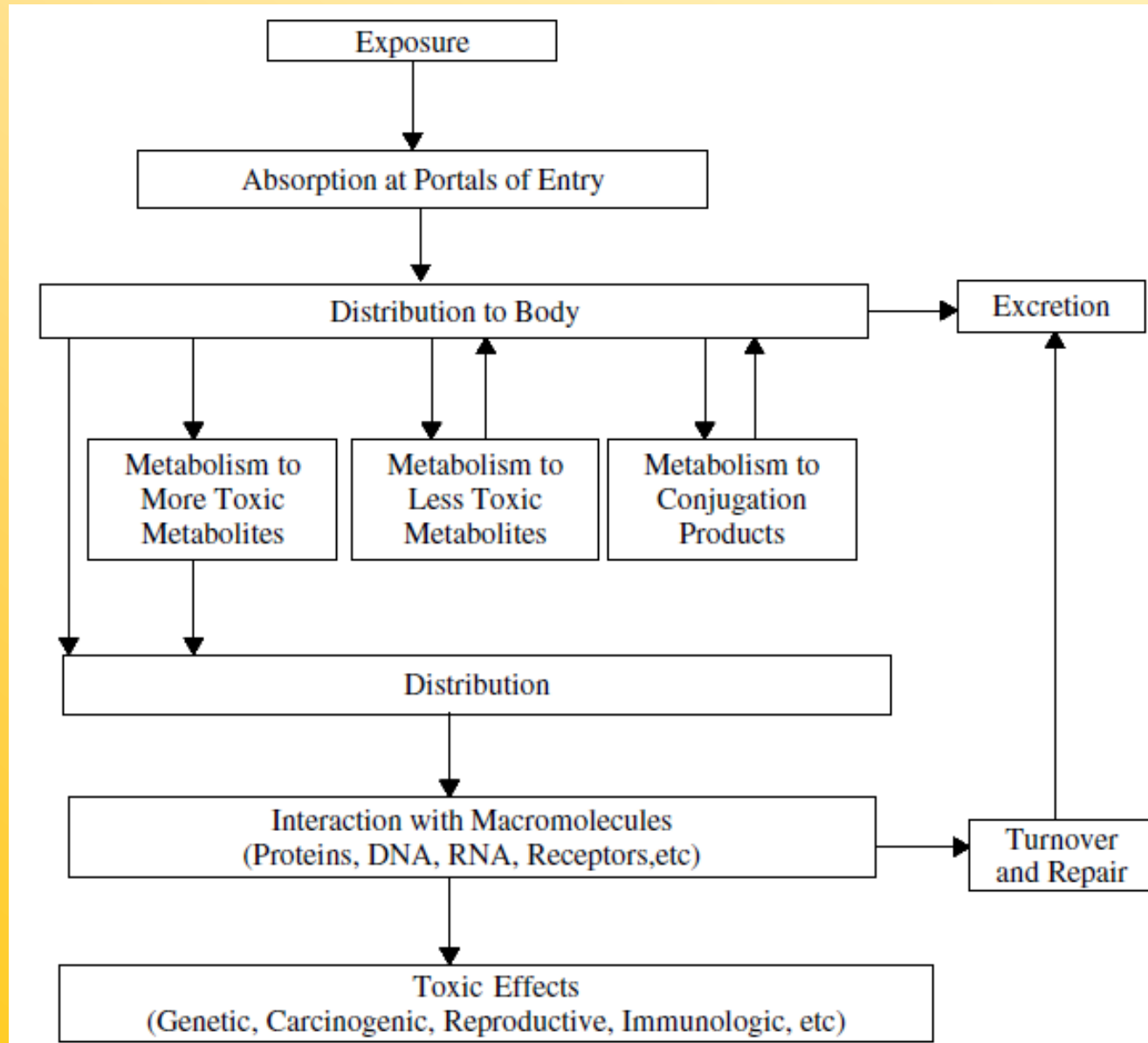
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

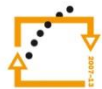
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Situace není statická !!!

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Toxikokinetika

Clearance – kvantitativní zhodnocení eliminace = rychlost vyloučené škodliviny vzhledem k plasmatické koncentraci

$$Cl = \frac{\text{Rate of toxicant excretion}}{C_p}$$

- za fyziologických podmínek = objem krve vyčištěné od sloučeniny za jednotku času (sběr krve a moči)

Každý proces (absorbce, distribuce, eliminace) lze popsat jako rychlost.

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

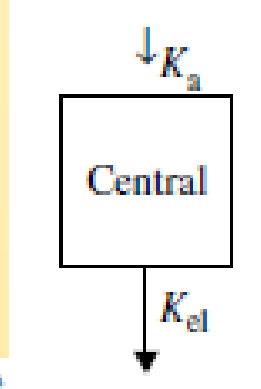
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Toxikokinetika

1.Řád – IV cesta – pokles – žádná absorpce

$$\frac{dC}{dt} = -kC$$

Obecně transportní proces

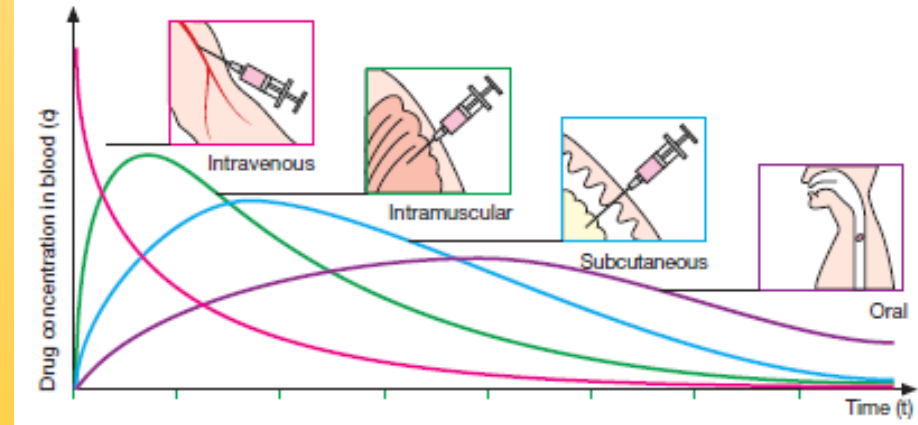
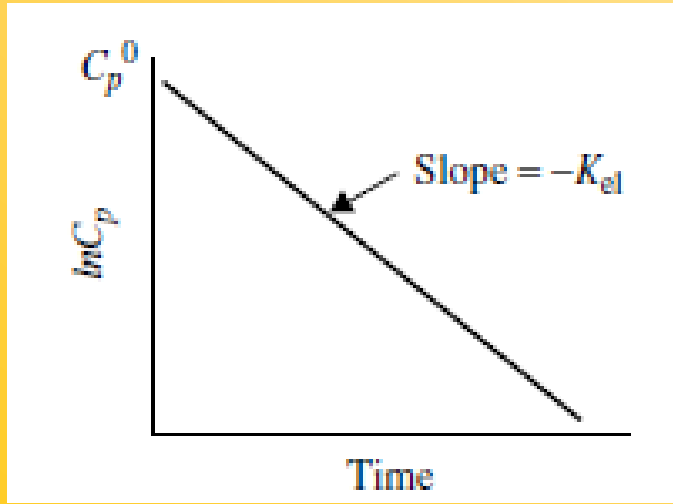
$$\frac{-dC}{C} = k dt$$

Rychlost eliminace

$$C = C^0 e^{-kt}$$

$$\ln C^t = \ln C^0 - kt$$

$$V_d = \frac{\text{Dose}}{C^0}$$

Jednokompartmentový model - nejjednodušší

Investice do rozvoje vzdělávání

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

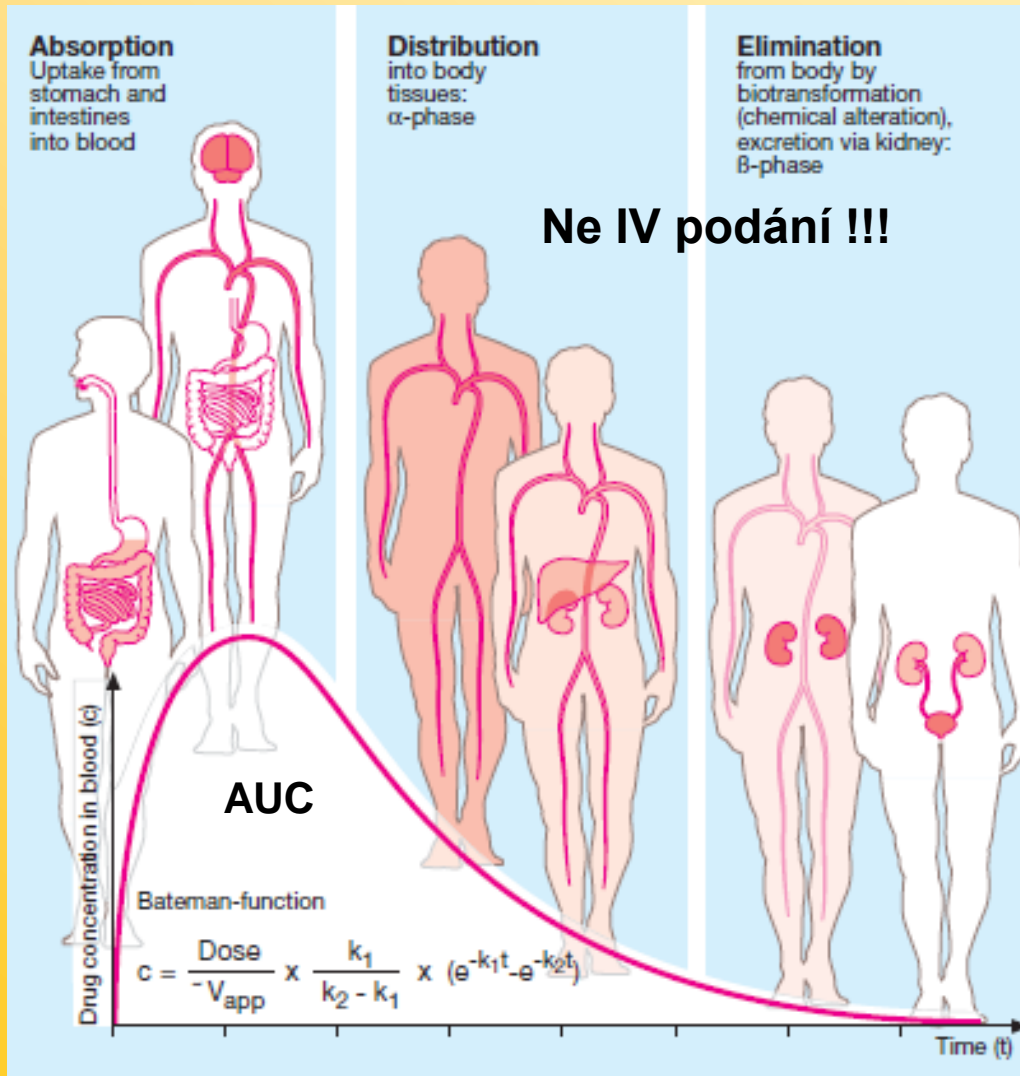
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Toxikokinetika

Biodostupnost =
frakce látky,
která dosáhne
systemové
cirkulace

- 100% pro IV podání
- závisí na místě podání, first pass efektu, atd.

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

$$t_{1/2} = \frac{\ln 2}{k_{el}}$$

$$AUC = \frac{c_0}{k_{el}} = \frac{DOSE(m_0)}{k_{el} V_D} = \frac{DOSE(m_0)}{Cl}$$

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Toxikokinetika – příklad

Králíkovi o hmotnosti 3 kg byla intravenosně aplikována látka v množství 10 mg/kg . V tabulce jsou uvedeny koncentrace látky v krvi v závislosti na čase. Určete eliminační konstantu (k_{el}), poločas vylučování ($t_{1/2}$), počáteční koncentraci (C_0), distribuční objem (V_D), plochu pod křivkou (AUC) a clearanci (C_l).

Čas/min	5	15	45	90	120
Koncentrace/ $\mu\text{g/ml}$	3,86	3,03	1,45	0,47	0,22

Řešení:

$$C_{120} = C_0 \times e^{-k_{el} \times t_{120}}$$

$$C_5 = C_0 \times e^{-k_{el} \times t_5}$$

$$C_0 = \frac{C_5}{e^{-k_{el} \times t_5}}$$

$$\frac{C_{120}}{C_5} = e^{k_{el} \times (t_5 - t_{120})}$$

$$t_{1/2} = 27,8 \text{ min}$$

$$C_0 = 4,37 \mu\text{g} / \text{ml}$$

$$V_D = 6862,2 \text{ ml}$$

$$k_{el} = \frac{\ln \frac{C_{120}}{C_5}}{t_5 - t_{120}} = \frac{\ln \frac{0,22}{3,86}}{-115} = 0,0249 \text{ min}^{-1}$$

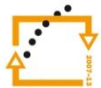
$$AUC = 175 \mu\text{g} \cdot \text{min} \cdot \text{ml}^{-1}$$

$$C_l = 170,87 \text{ ml} \cdot \text{min}^{-1}$$

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

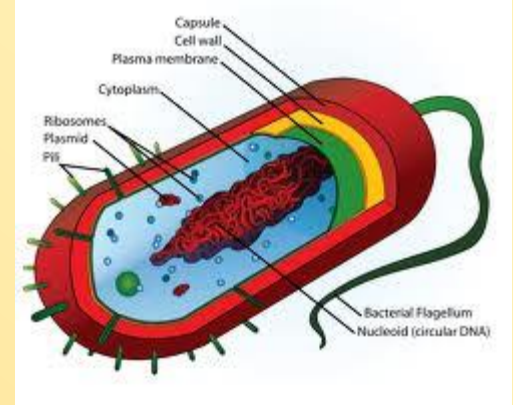
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Eliminace škodlivin

= kritické pro přežití

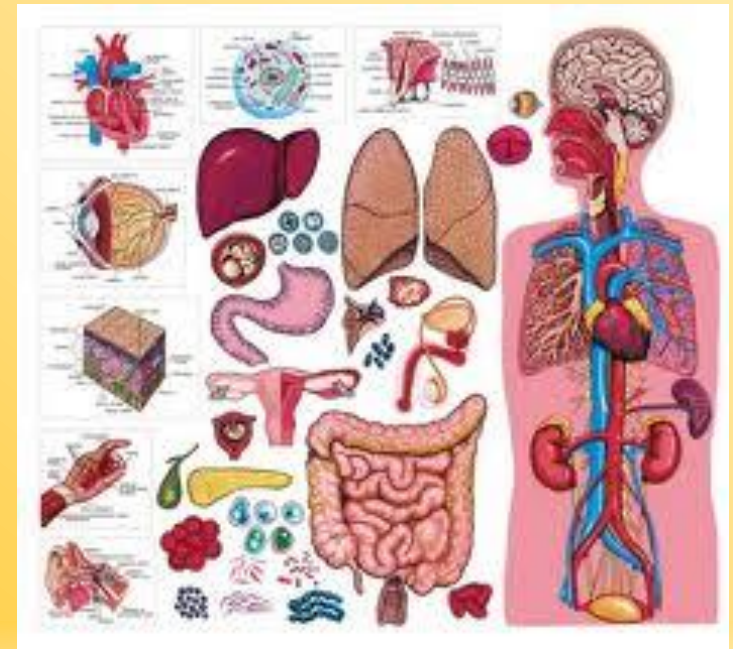
Jednobuněčné organismy – difuze

Mnohobuněčné organismy – zvýšená komplexnost

→ účinnost difuze byla kompromitována
několika následky evoluce

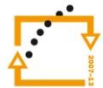
1. nárůst velikost
2. zmenšení povrchu těla vůči hmotnosti
3. kompartmentalizace těl
4. nárůst v obsahu tuků
5. anatomické bariéry jako ochrana před vnějším prostředím

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

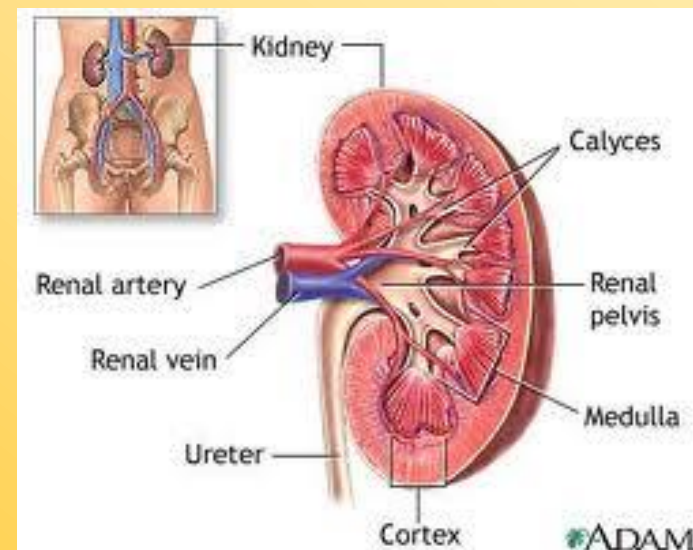
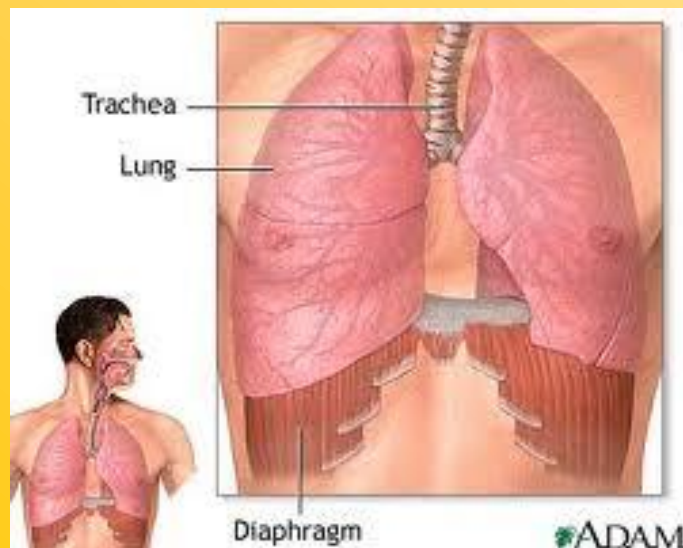
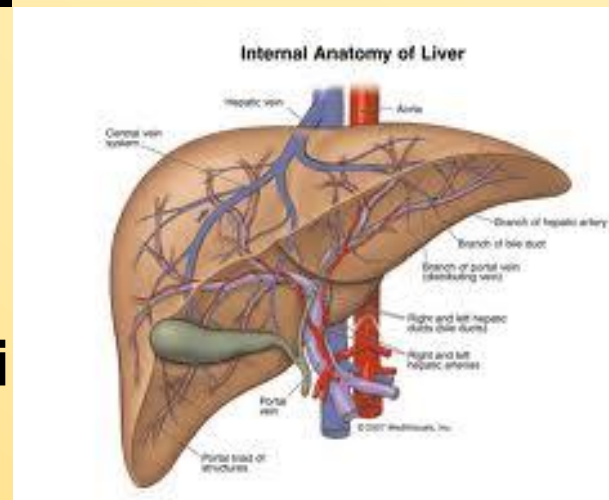
Eliminace škodlivin II.

3 majoritní cesty

Játra – biotransformace
lipofilních sloučenin na
hydrofilní a eliminace do žluči

Ledviny – sběr škodlivin filtrací
a eliminace močí

Plíce – odstranění těkavých sloučenin výdechem

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Minoritní cesty

Kůže – těkavé
sloučeniny

Eliminace škodlivin III.

Pot – ztráta cca 0.7 l vody denně,
ve vodě rozpustné sloučeniny

Mléko – bohaté na lipidy a
lipoproteiny, eliminace v tucích
i vodě rozpustných sloučenin
(DDE, PCBs) – výhoda pro
matku, ne však pro dítě

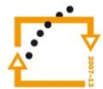
Vlasy – Hg, kokain –
analýza vlasů jako marker
expozice

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

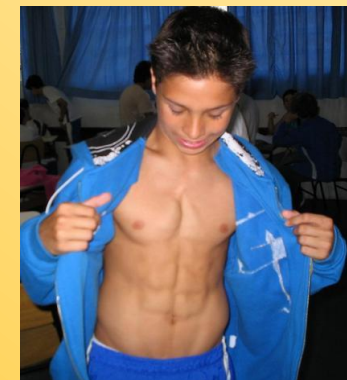
Slovo závěrem....

Absorpce.... → ....distribuce.... → ....eliminace.

X

?

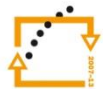

**Každá nenulová doba
expozice vede k
určitému stupni
kontaminace !!!**

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.